

Je še mogoče ustaviti razpadajočo socialno državo?

Socialno delo, kot smo mu priče danes, čuti vse večjo težo neoliberalnih načel vitke države in uporabnike socialnovarstvenih storitev postavlja v položaj anonimiziranih prejemnikov ozkih paketov socialnovarstvenih storitev. Obstoječa politika je v ospredje postavila individualizirano odgovornost posameznika za lastno socialno varnost in za urejanje vseh področij življenja. Politika enakih možnosti in pravičnosti, s katero se sicer deklarira politika levega pola (»si bomo prizadevali«, »bomo dosegli« ipd.), postaja besedno lepoticenje na papirju. Bolj sredinske politike pa se nagibajo k ukrepom, v katerih so se zavezale za postopno krčenje socialne države in skrbno preudarjanje o porabi javnih sredstev. Cilji, kakršen je zmanjševanje revščine in socialne izključenosti, v oslabljenih socialnih politikah pomenijo zgolj politično retoriko.

V tem kontekstu »prizadevanje« pomeni namigovanje na aktivacijo uporabnika, to pa še ne pomeni, da bo cilj dosežen. Takoj ko se pojavijo določene okoliščine, kot je bila na primer ekonomska recesija, se »prizadevanje« zmanjša, saj so nastale okoliščine po eni strani opravičilo, po drugi pa ovira pri doseganju zastavljenih ciljev. To avtorjem političnih dokumentov omogoča, da lahko v besedila zapišejo karkoli, le da je to v skladu s prevladujočimi političnimi gesli in dokler si za nekaj »prizadevajo« in to »skušajo« zagotoviti. S to retoriko se izognejo dokončni uresničitvi nalog, doseganju medlo zastavljenih ciljev in reševanju problematike.

Takšno sprenevedanje lahko najlažje prepoznamo v ukrepih za zmanjševanje revščine. Država oziroma njene politične in kapitalske elite prikazujejo revščino kot družbeni problem, navidezno prevzamejo odgovornost za njeno odpravljanje, cilje pa zavijejo v všečno retoriko (vključevanje izključenih, zmanjševanje neenakosti, dostopnost storitev, aktivacija ipd.), s katero po eni strani upravičijo obstoječe politične programe, po drugi strani pa pozornost preusmerijo na posameznika, ki ga je treba »vključiti«, »aktivirati«, »spodbuditi« ipd. Gre za le en primer političnega leporečenja, ki se kaže v preloženi odgovornosti z makro registra na mezo register institucionalnega delovanja. Posledice pa se kažejo na mikro registru v obliki povečevanja revščine in socialne izključenosti. Politika sprejema ukrepe, ki naj jih izvede praksa socialnega dela (tako vladni kot nevladni sektor) na mezo ravni – na ravni skupnosti, pri tem pa naj zaposleni v socialnem varstvu le »sledijo smernicam«.

V praksi naenkrat krožijo gesla, npr. socialna aktivacija, mediacija, implementacija, ki začnejo nadomeščati temeljne pojme, kot so pravice, solidarnost, sodelovanje ipd. Nemoč, ki jo ob tem doživljajo zaposleni, negotovost zaradi nenehno spreminjajoče se zakonodaje, stalna grožnja reformiranja (npr.

reorganizacija centrov za socialno delo, ideje o drugačnih načinih pridobivanja finančnih sredstev nevladnih organizaciji ipd.) ustvarjajo strah pred izgubo zaposlitve in spodbujajo apatično birokratsko držo zaposlenih, ki se ne drznejo več osebno izpostavljati. Stiska zaposlenih se kot domine prenese na uporabnike, ki pogosto niso seznanjeni z ravnanji politike, občutijo pa jih v obsegu in kakovosti storitev, ki jih prejmejo. Če kdaj, potem zdaj potrebujemo v socialnem delu intenziven dialog vseh, zaposlenih v socialnem varstvu, uporabnikov storitev in raziskovalcev na fakulteti, da bomo lahko ubesedili dogajanje in zmogli vzdržati na načelih družbene pravičnosti in solidarnosti. Potrebujemo besede, koncepte in kritično pisanje, da bi prepoznali družbeni moment, v katerem se je znašlo socialno delo.

Tematska številka je nastala na pobudo zaposlenih iz prakse po zadnjem kongresu socialnega dela, na katerem so opozarjali na stiske tako zaposlenih v socialnem varstvu kot uporabnikov. Seveda so med strokovnjaki tako v praksi kot v znanosti socialnega dela takšni, ki želijo vztrajati pri etičnem odnosu do uporabnikov in uporabnic storitev in iščejo načine humanega reševanja stisk in problemov ljudi. O iskanju alternativnih oblik dela, predvsem alternativam tehnokratsko-birokratskim načinom obravnavanja ljudi, pa tudi ustvarjanja alternativ, ki bi zajezile birokratizacijo dela z ljudmi, lahko beremo v prispevkih, ki jih prinaša tokratna posebna številka socialnega dela.

O takšni izkušnji in pristopih beremo v prvem članku, ki govori o antideoložacijskih programih. V drugem članku avtorici predstavita razvoj metode osebnega načrtovanja, s katero želimo v socialnem delu omogočiti večji vpliv ljudi in krepiti njihovo moč v vsakdanjem življenju. Sledi zanimiv članek o preventivnem delu v skupnosti in podpori stanovanjsko ogroženim družinam, ki ga izvajajo na društvu Kralji ulice. K premisleku nas spodbudi razprava o vplivu skupnostne ekonomije kot alternativne oblike ekonomije v današnjem svetu. Posebno številko pa sklene osebnoizpovedni razmislek avtorice, ki je zaposlena na centru za socialno delo, in govori o razpetosti zaposlenih na centrih, kjer prevladuje le še upravniško administrativna logika.

Prav v času nastajanja številke pa se je končala življenjska pot mnogim od nas znanega Mija Posleka. V številki želimo ohraniti spomin nanj. Prav njegova življenjska zgodba nastavlja zrcalo družbi, v kateri živimo. Ko je človek le številka, nebodigatreba in nekdo, s katerim naj se ukvarja nekdo drug. Brez ljudi, ki so se v zadnjih letih njegovega življenja z osebnim angažiranjem in ustvarjanjem neformalnih priročnih alternativ uprli institucijam in socialni birokraciji, mu ne bi uspelo vsaj zadnjih let preživeti v svobodi. Številka govori o tem, da je vsaka oblika aktivizma, ki se postavlja po robu krivicam in družbeni neenakosti, dobrodošla. Socialno delo je izvorno vedno politično in kakorkoli ravnamo, hote ali nehote delujemo v smeri ustvarjanja vrednot in s tem političnega.

Amra Šabić in Vera Grebenc